

hogy Francia Országba ne menjen. A baj különösen a körül forog, hogy míncs megmondva, hogy e beszédek Novemberben tartattak, sőt az előbeszéd Februárról lévén datálva, azt az impressiót hagyja hátra, hogy most tartattak. Ezért az emberek a jelen körülményekre vonatkozó dolognak gyanítják, holott nem az. A pósta indul. Isten Veled. Barátod

KOSSUTH

9.

London, 1859. március 4.

KOSSUTH LUDVIGHNAK A NEMZETISÉGI KÉRDÉST
TÁRGYALÓ NYOMTATVÁNYRÓL.

Sk. levél. O. L., N. M. Kossuth-ir.

Barátom,

Tegnap oda nyilatkoztam, hogy kívánatos a brochurenek Francia Országba nem menése, minthogy mal à propos jött ki. Ezt nem azért irtam, mintha a lehető egyesülés tekintetében kívánatosnak tartanám (au contraire e részben Mart. 3-kai leveledben helyesen fogád fel a dolgot) hanem azért: mert czime: „La question des nationalités“ s előbeszédje úgy dátumával mint tartalmával a röpiratot a jelen complicatiók terrenumára állítja s nem lévén megmondva, hogy Novemberben tartattak a beszédek, az olvasót des-appointirozza, s olyan a millyen Status férfiúi reputatiómnak árt, mert annyi igaz, hogy a „Nemzetiségek kérdéséről“ MOST csak ennyit mondani, s az Olaszokról nem is szólni különös volna. — Ezért nem szeretem, ha Francia Országba megyen — ha a Czimplaphoz egy kis jegyzék (mint ez gyakran szokás „errata“ jegyzékkel) melly annyit mondana, hogy a beszédek novemberben tartattak, nem volna semmi baj. Ez uton némi más correcturákat is lehetne tenni, miknek szükségét, ha átolvasod, észrevedend. Im történetesen fel vetem a 35.-ik lapot s ott látom: „... Comment sommes nous tombés? Vous ne savez que deux choses“ stb. Nincs értelme. Amit mondtam ez: „mikint küzdöttünk stb. mikint buktunk? ezt tudjátok, de két dolgot talán nem tudtok szintoly jól: Az első az stb.

Azonban ha nem lehet azon datumi hibán segíteni, nem tehetünk rólla; annyit legalább tenned kellene, hogy valamely lapban, a nyomtatványról szólva, azt megemlitse, hogy ezen beszédek novemberben tartatván, mielőtt a jelen krízis csak gyaníthatott volna is, annál nagyobb fontossággal bírnak s annál nagyobb figyelmet igényelnek, minthogy Ausztria állását nem ezen crisis befolyása alatt, hanem attól függetlenül tüntetik fel; az ami a 43. lapon a Francia és Osztrák közti háború esetéről nem alkalmilag, hanem az állás mély ismereténél fogva mondatik, az azótai események által olly látnoki súlyra emelkedik, melly a szónok practicus államférfiúságát bizonyítja egyrésztől, másrésztől az események jö-

vendő fejlődéseinek hypomochlionját jelöli ki. Emlékezzünk mi-kint a szónok semmi körülmények közt nem ingó consistentiával oda intette az angolokat, hogy akár mit mivel a diplomacia az austriai császárság mesterkélt existenciája egy állandó Damocles kard Európa békéje felett, hogy Európa normális állapotba csak az osztrák hatalom dissolutiója által jöhet, mert a Lorrain-Vaudemont ház az egyedüli a világ uralkodói között, melly csak dynastia, semmi egyéb, melly nem csak semmi Status elvet, semmi nemzeti érdeket nem representál, sőt minden Status elvvel, minden nemzeti, minden európai érdekekkel olly kiegyenlíthetetlen ellentétben áll, hogy míg az austriai conglomeratum nem decomponáltatik egyetlen egy nagy európai függő kérdés sem nyerhet definitív megoldást. Ma az olasz kérdés van homloktérben, holnap a keleti kérdés lesz, majd ismét a német egység kérdése, majd más egyebek, mindenütt Ausztria természet ellenes, gyökértelen, légben függő existenciája a megoldás akadály. — A nemzetiségek kérdését nem lehet éscamotirozni. Annak igényei olly elháríthatatlan törvényt foglalnak magokban, mint minő az anyagi világban a gravitatio törvénye. 'S mi nem tagadhatjuk meg méltánylatunkat a férfiútól, ki logica útján olly political thesist állított fel, mellyet a szavaira következett egy pár hónap múlva az események már már tény gyanánt mutatnak fel."

Valami ilyesnek mondása mindent eligazít.

Kiss Miklós nekem is írt. Olly szellemben feleltem neki mint te. Hozzá adtam: hogy ha én valakivel érdekközösség alapján kezét fogok, bizonyosan hű szövetséges is leszek, de az elvtagadó supplicáns szerepe nem enyim — ezzel csak ártanánk hazánknak —, kezét kézért, érdeket érdekért, különben nem csak multamat zsebre nem dugom, hanem hangom — ha azt felemelni tanácsosnak látandom, jövődőben sem fog változni.

Mindent komolyan meggondolva, *nem tartom tanácsosnak*, hogy levelem kivonatját írásban közöld. Feleld csak ezt: confidentiális levélről lévén szó, tartozásodnak vélted meg kérdezni nincs e kifogásom annak másokkali közlése ellen? (nevet per se nem említvén), mire azt feleltem, hogy van kifogásom, nem azért, mint ha a levélbeni nézeteimből titkot csinálnék, nem csinállok, hanem mert előzményes fejtegetéseket supponálnak, mellyek mi köztünk tisztában állván, neked szólhattam általánosságban a nélkül hogy félreérthetnél, de mások nem bírván hasonló kültsal általános nézeteimhez, félre érthetnének. Levelem tehát nem közlési szándokkal lévén írva, nem is alkalmas a közlésre.

Mihelyt reá érek a Concordatróli beszédeimet egy compact logikus tömegbe fogalom össze 's elküldöm egy másolatát.

Az angol közvéleményről is fogok írni, de most oly borzasztó náthám van, hogy szemem nem látja, mit csinál a toll kezemben.

Isten Veled. Barátod

KOSSUTH